

maatschappelijke onrust en revolutionaire woelingen: één 'november '18' was genoeg geweest! En zijn vrees was, dat juist in de bezettingstijd honderdduizenden politiek op drift zouden raken en gevoelig zouden worden voor communistische en revolutionair-socialistische leuzen. Zeker, voor de OD zag hij óók een taak in de strijd tegen de bezetter: op spionagegebied allereerst, en de OD diende voorts, als er voldoende wapenen kwamen, in de eindfase militair in te grijpen, maar als niet minder wezenlijk beschouwde Six de functie die de OD in de daarop volgende fase te vervullen zou krijgen: in die overgangstijd moest de organisatie belast worden met de uitoefening van het overheidsgezag. Daar deugden de traditionele politieke partijen niet voor! Formeel verkeerde Nederland nog steeds in de op 19 april '40 afgekondigde staat van beleg, de ministers hadden, toen zij op 13 mei '40 naar Engeland vertrokken, het regeringsgezag in handen gelegd van de opperbevelhebber van land- en zeemacht – wat was dan logischer dan dat, vóór de koningin en haar ministers zouden terugkeren, dat regeringsgezag opnieuw aan een opperbevelhebber toevertrouwd zou worden die voor de uitoefening van zijn gezag een beroep zou doen op de OD? Natuurlijk zou die opperbevelhebber door de Londense regering benoemd moeten worden. Koos men daar een figuur in Engeland voor uit, zou deze dan wel tijdig ter plaatse zijn? Zou de regering niet veiligheidshalve iemand in Nederland kunnen aanwijzen, desnoods de chef-staf van de OD? Zo, en zo alleen, zou men verhoeden dat zich onlusten zouden voordoen, ja dat een revolutionaire situatie tot ontwikkeling kwam; zo alleen zou men Nederland in de hand houden. Een ander Nederland moest het worden! Zonder het krakeel van diezelfde partijen die in de jaren '20 en '30 de defensie zo laakbaar verwaarloosd hadden! Beter was het indien de koningin na de bevrijding vooreerst zelf, 'bijgestaan door een bijzondere Raad van Advies' (aldus, in haar rapport, mej. Kohlbrugge, maar zij citeerde vermoedelijk een stuk van Six), het bevel zou voeren.

Herhaaldelijk sprak Six over dit alles met overste Boswijk. Deze had in Amsterdam in mei, na het fusilleren, eerst van twee-en-zeventig, nadien van vier-en-twintig OD'ers, aan zijn kader ter bemoediging een stuk doen toekomen¹ waarin hij als 'doel' van de organisatie aangegeven had: 'op het ogenblik van de bevrijding onmiddellijk het lot van Nederland in handen te nemen. Van Hogendorp heeft bij de vrijwording van de overheersing der Fransen bewezen van hoe grote betekenis een dergelijk streven is.' Hoelang zou dat 'ogenblik van de bevrijding' nog op zich laten wachten? Nagenoeg

¹ Brief, 21 mei 1942, van de plaatselijk commandant-OD, in J. Chr. Bührmann: 'Het Algemeen Hoofdkwartier maakt bekend', p. 27-28 (Doc II-340, b-1).